

*Teija Nissinen*

## Kysy neuropsykoanalyysista: Mark Solmsin Q&A webinaarit

On sunnuntai-ilta helmikuun lopulla. Laitan pyykkikoneen päälle ja hiukset kiinni – pian alkaa kahden tunnin webinaari, jossa osallistujat saavat kysyä neuropsykoanalyysin uranuurtajalta Mark Solmsilta mitä vain teoriasta, kliinisestä työskentelystä tai hänen tutkimuksistaan. Joulukuussa 2020 oli ollut ensimmäinen kyselytunti, jonka lopussa päätettiin pitää toinen samanlainen pari kuukautta myöhemmin.

Lasken energiajuoman lipaston reunalle ja avaan Zoom-linkin muutama minuutti ennen virallista alkua. Linjoilta kuuluu Solmsin hyvätuulista rupattelua oidipuskompleksista kirjoittamastaan artikkelista, jonka lupaa lähettää sähköpostitse. Tunnen jälleen virkistyväni ilman tölkitettyä piristettäkin – videovälitteisyydestä huolimatta tunnelma oli ollut välitön ja innostava heti ensimmäisen kerran alusta alkaen.

Kello näyttää tasan 19:00, ja Neuropsykoanalyttisessä yhdistyksessä (The Neuropsychology Association, NPSA) aktiivisesti toimiva psykoanalyttikko Maggie Zellner New Yorkista avaa illan. Osallistujia on yli 30 lähes tusinasta eri maasta. Suomesta käsin olen Etelä-Afrikassa asuvan Solmsin kanssa samalla aikavyöhykkeellä, mutta San Franciscossa syötiin sunnuntaiamiaista, ja Australiassa työviikko alkoi klo 04:00 aamuluennolla.

Jotkut osallistujista olivat olleet jo Solmsin Clinical Workshop -sessioissa, mutta monet minun laillani tulivat vasta nyt mukaan. ”Kuten tiedätte, en tule pitämään luentoa,” Solms aloit-

taa puheenvuoronsa. ”Emme tiedä, mitä illan aikana tapahtuu ja mitä kysytään – ja se tässä onkin hauskaa.” Nyökkään ponnekkaasti kameralle. Vaikka sessioissa on kysymys-vastausstrukturi, juuri vapaamuotoisuuden johdosta siinä on samaa kuin terapiasessioissakin. Eri iltana eri ihmisten kanssa se olisi muotoutunut toisenlaiseksi. Solmsin tapa opettaa on linkittävä ja assosiativinen; hän vastaa kattavasti yhdistäen kertomansa aiempiin kysymyksiin. Kahden tunnin aikana keskittymiskyyni on tästä syystä koetuksella, mutta teorian avaaminen hieman eri kulumilta tappaa ymmärrystäni neuropsykoanalyysin perusteista tiiviiksi pohjaksi pikaisen ylilennon sijaan.

Ennen kuin vedän yhteen sen, mitä neljän tunnin eloisan ja monipuolisen keskustelun aikana ehdimme käymään läpi, pohjustan lyhyesti neuropsykoanalyysin taustaa. Mark Solms on ensisijaiselta koulutukseltaan neuropsykologi, joka valmistui Anna Freud Centeristä psykoanalyttikoksi ja joka perusti 1990-luvulla neuropsykoanalyysiksi kutsutun suuntauksen. Se pohjautuu erityisesti neurotieteilijä Jaak Pankseppin affektitutkimuksille, jotka selittävät ihmisen psyyken rakennetta ja taustalla olevaa viettimaailmaa. ”Neuropsykoanalyysi on nyt kehittynyt pisteeseen, jossa voimme päivittää Freudin teorioita ja laajentaa ymmärrystämme sellaisiin aiheisiin kuin uskonto, taide ja tietoisuuden synty.”

Irrallisena tämä lainaus voi kuulostaa mahtipontiselle ja kirvoittaa jopa tuhahtuksen. Ken-

ties tätä ennakoiden Solms toistuvasti toteaa olevansa freudilainen muistuttaen, että Freud itse oli vuosia neurotieteilijä ennen kuin toteisi aikansa tieteellisten metodien olevan vielä kykenemättömiä kohtaamaan aivojen asettamaa haastetta. Neurotutkimuksessa käytettävät menetelmät ovatkin kehittyneet huimasti 1990-luvulta alkaen ja varsinkin kuluneen vuosikymmenen aikana. Esimerkiksi nykyään vastasyntyneen aivoja pystytään seuraamaan kotona tämän ollessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa siinä missä aiemmin vaavi oli tuuppattava tutkimuslaitoksen tuubiin.

Solmsille nämä edistysaskeleet merkitsevät ainakin kolmea asiaa. Hän tohtii väittää, että Freud olisi ollut kehityksen suunnasta vain tyytyväinen – tätä hetkeä Freud oli Solmsin mukaan ennustanutkin tulevaksi. Toisin sanoen aikanaan Freudille psykologinen tulokulma ihmismielen tutkimisessa oli ollut huomattavasti luotettavampi kuin tieteellinen. Tilanne on nyt tasapainottunut siinä määrin, että neurotieteiden löydöksiä voi hyödyntää sekä psykoanalyttisen teorian kehittämisessä ja vahvistamisessa että aikansa eläneiden röntsyjen karsimisessa.

### **Alussa oli affekti**

Käsitteet jäsentävät ja täsmentävät ajattelua, mutta abstraktin luonteensa vuoksi voivat aiheuttaa myös väärinkäsityksiä. Neurotieteilijä ja psykoanalyysiä yhteensovittaessa tämä pitää myös paikkansa. Niinpä on syytä pitää mielessä, että etenkin termejä ”affekti”, ”emootio” ja ”tunne” käytetään välillä synonyymeinä ja toisinaan taas hyvinkin spesifeinä ja toisistaan eroavina ilmauksina.

Neuropsykoanalyttisessa ajattelussa kaiken taustalla on affekti – se on tietoisuuden välttämätön kivijalka. Koska affekti on silkkaa tietoisuutta sen perustavimmassa muodossaan, ei ole mieltä puhua ”tiedostamattomista tunteista”. Solms toteaaakin, että kognitiomme – minkä perinteisesti olemme ajatelleet olevan inhimillisen tietoisuuden todiste – on mitä suurimmassa määrin tiedostamatonta.

Ja niin sen kuuluukin olla – organismin sulavan ja energiaa säästävän elon kannalta on mielekästä automatisoida suurin osa pääkoppamme toiminnasta. Aivokuori koodaa säännönmukaisuuksia kokemamme perusteella, ja niiden pohjalta hippokampus luo muistoja tulevasta, jota ei ole vielä tapahtunut. Psykkisiä pulmia tulee, kun nämä automatisoidut prosessit ja ennako-oletukset eivät vastaa affekteina ilmeneviin tarpeisiimme. Biologiaa vertailukohdaksi käyttäen voisi sanoa, että mikäli minulla on nälkä ja juon lasillisen vettä, saatan kyllä sekä pitää janon loitolla että hetkeksi helpottaa nälkäisyyttä, muttei näläntunteen takana oleva tarve katoa minnekään.

Solms määrittääkin vietin juurikin synnynäiseksi tarpeeksi. Se on fysiologiaan pohjautuva vaatimus, jonka tyydyttämiseksi meillä on joukko sisäsyntyisiä vaistoja. Vaistot ovat ensimmäisiä ennako-oletuksiamme siitä, miten viettitarpeita tulisi tyydyttää, mutta ne ovat stereotyyppisiä ja jäykkiä varsinkin nyky maailman monimutkaisuuden kannalta. Kun vielä otamme lukuun, että homo sapiens ei ohjaa yksi tai edes kaksi viettiä, vaan seitsemän – joilla jokaisella on omat vaistonsa – niin sisäinen kuin ulkoinenkin ristiaallokko on vääjäämättä eksistenssimme perusta, ei sivutuote.

Aika toppuutella itseäni. Kirjoitin, että viettejä on seitsemän, ja näin Solms opettaakin. Hän kuitenkin myös lisää, että tämä on tämän hetkinen käsitys ja luku perustuu useiden eri tutkijoiden tutkimuksiin. Määrä voi kuitenkin muuttua sitä mukaa, kun kuvantamismenetelmät kehittyvät ja tieto lisääntyy. Olipa viettiemme määrä mikä tahansa, kaikkien ytimessä on kuitenkin aivorungossa sijaitseva PAG (engl. periaqueductal gray). Tämä pienen pavun kokoinen rykerö löytyy niin Nobelilla palkitulta nerolta kuin ötökän kielellä suuhunsa lipaisevalta liskoltakin. PAG:lla on monia tehtäviä liittyen muun muassa kivun kokemukseen ja verenpaineen säätelyyn. Solmsin mukaan PAG suorittaa aistielimistä ja kehosta tulevien ärsykkeiden priorisointia. Valtaosan organismin homeostaattisen (varsinkin biologisen) tasapainon ylläpitämisestä hoitavat refleksit ja automa-

tisointi, joista emme useinkaan ole tietoisia. Mutta koska sisäiset ja ulkoiset olosuhteet muuttuvat jatkuvasti, osa tarpeista on syytä kokea tunteina tietoisuudessa. Mitä tietoisempi yksilö on tunteistaan, sitä helpompi hänen on löytää adekvaatti tyydytys tarpeelleen. La sillisen vettä sijaan syön herkullisen leivän. Toisin sanoen mikäli automaatio tai refleksit eivät kykene pitämään yllä organismin emotionaalista homeostaasia, yksilön on ryhdyttävä psyykkiseen työhön löytääkseen paremman ratkaisun affektipohjaisille tarpeilleen.

Niin Solmsille kuin affektitutkijoille laajem minkin on tyypillistä määrittää ”homeostaasi” dynaamisena ennemmin kuin millään muotoa pysyvänä – saati rauhan – tilana. Tämä tulee erityisen hyvin ymmärrettäväksi, kun muistamme vientejäkin olevan jo seitsemän kappaletta. Kutakin näistä voi ajatella mittarina, jossa tyydytyksen tila tavoitetaan viisarin osoittaessa ylös. Mikäli viisari osoittaa jommallekummalle sivulle, tarpeeni kannalta jotain on liikaa tai liian vähän. Jos palelen, sauna lämmittää minut optimaaliin oloon, kunnes tuskailen jo kuumuutta. Nirvanaperiaate onkin yksi Solmsin kritiikin kohteista. Siinä missä Solmsin kuvauksen mukaan Freud hahmotti tyydytyksen olevan lineaarinen jatkumo – mitä enemmän, sitä parempi – mittarianalogialla nirvana olisi kin tila, jossa tarve on tyydytetty eikä toimintaa vaativaa tunnetta enää siksi ole. Kun en palele tai ole kuumissani, kehoni lämpötilan tiedostaminen katoaa tietoisesta kokemuksestani. Mutta psyykkinen elämä on harvoin yhtä suoraviivaista kuin fysiologisten tarpeidemme tyydytys – seitsemän emotionaalista viettiä vaateineen, ristiriitoineen ja defensesseineen on kuin kissalaumaa paimentaisi. Tämän taidon oppimiseen ei useinkaan ihmisikä edes riitä.

### Seitsemän viettiä

Pankseppia mukaillen Solms kirjoittaa vietit isoilla kirjaimilla korostaakseen niiden neuraalista pohjaa pelkän ilmenemistävän kuvaamisen sijaan. Haeskelu tai pyrkiminen (SEEKING) on dopamiinijärjestelmä, jonka yliaktiivisuus aiheuttaa psykoosien positiiviset oireet eli hal-

lusinaatiot. Yhdessä visuaalisen muistin kanssa SEEKING on myös välttämätön osa unenäkemisessä. Vaikka se neuraaliselta kannalta ei suoranaisesti ole masennuksen takana, masennus voi kyllä heikentää myös SEEKING-systeemin aktiivisuutta. Kliinisesti tämä voi näkyä kiinnostamattomuutena ja merkityksetttömyyden tunteena. Dopamiinijärjestelmän ollessa yliaktiivinen – kuten maniaassa, psykoosissa tai liian voimakkaassa Parkinsonin taudin lääkityksessä – yksilö voi kokea laulunsanojen tai ohikulkijan katseen liittyvän mitä tarkoituk sellisemmalla tavalla häneen itseensä. Myös amfetamiinin täpinöittävä vaikutus johtuu samaisten neuraalisten ratojen aktivoitumisesta. SEEKING onkin Solmsin mielestä lähimpänä Freudin libido-käsitettä, vaikkei niiden välille yhtäsuuruusmerkkiä olekaan mielekästä laittaa. Siihen liittyvä nautinto on mukana uteliaisuuden kutkutusessa ja jännittävän tarinan yllättävässä käänteessä. Yllätyksenhakuksena SEEKING eroaa muista vieteistä, jotka suosivat mieluummin tuttua ja turvallista. Vastakkaisuudesta huolimatta tavoite on sama – vain uuteen aktiivisesti tutustumalla voi vähentää epävarmuuden nostattamaa levottomuutta ja tehdä sen tutuksi. Puhtaasti seksuaalinen himo (LUST) on oma kokonaisuutensa, mutta kulkee usein yhdessä aktiivisen haeskelun kanssa.

Kliinisesti ja farmakologisesti on syytä erottaa pelolle (FEAR) ja paniikki-surulle (PANIC/GRIEF) pohjautuvat ahdistuksen muodot. Edellinen on tyypillistä post-traumaattisessa oirekuvassa, jossa yksilö ei ole kyennyt puolustautumaan vaistonsa mukaisesti joko pakenemalla tai hyökkäämällä. Pelko itsessään ei ole huono asia – se voi auttaa noin 25 ikävuoteen asti kypsyvää etuotsalohkoa harkitsemaan uudestaan sitä, onko vieraalta sillalta pää edellä hypääminen sittenkään hyvä ajatus.

Paniikki-surun järjestelmä liittyy kiintymyssuhteeseen. Kun pieni nisäkäs on hoitajan kyljessä, sillä on hyvä ja lämmin olla – sama autuuden tunne saavutetaan kemiallisesti morfiinilla ja opiaateilla. Jos eläin kuitenkin joutuu eroon hoitajastaan, on mielekästä parkaista asiaankuuluva eroitku huomiota saadakseen. Mikäli

vastakaikua ei tule, on evolutionaarisesti järkevää vaieta ja pysähtyä apaattisesti paikoilleen. Silloin ei vedä saalistajien huomiota puoleensa, harhaile liian kauas pesältä eikä kuluta energia-varastoja turhaan. Samasta syystä tulee ymmärrettäväksi, miksi PANIC-GRIEF järjestelmän vaimeneminen on usein masentuneilla kytköksissä myös kiinnostuksen (SEEKING) menettämiseen. Homo sapiensin kohdalla tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen kokemaa yhteyden menetystä masentuneeseen tai emotionaalisesti torjuvaan vanhempaan. Pelkoon ja paniikki-suruun pohjautuvan ahdistuksen erottaminen toisistaan on sekä kliinisen työskentelyn että farmakologisen hoidon kannalta tärkeää. Ei siis ole mielekästä tai perusteltua antaa bentsodiatsepiineja paniikkikohtauksiin, koska niiden vaikutus perustuu aivan toisen neuroalisen radan toimintaan ja välittäjäaineisiin.

Kiintymyssuhteeseen liittyvä, joskin erillinen kokonaisuutensa, on huolenpito (CARE). Tilollisesti tämä on naispuolisilla vahvempi kuin uroilla, mutta havainnolla ei voi perustella yhteiskuntajärjestelmien rakenteita. Samalla tavalla kuin jokaisella meillä on erilaiset silmät, korvat ja varpaat, myös neurologisestikin jokaisen viettipohja on omanlaisensa. Lisäksi hormoneilla, peptideillä, kokemallamme ja elinkaaremme kohdalla on voima vaikuttaa viettien ilmenemiseen. Esimerkiksi PANIC-GRIEF systeemiin liittyvä kiintymyssuhde aktivoituu noin 6 kuukauden iässä, ja seesteisen latenssian jälkeen LUST laittaa puberteetissa nuoren koetukselle.

Raivo (RAGE) on eri kuin aggressio, jonka voi jaksaa kylmään ja kuumaan. Kylmä aggressio voi olla lähempänä SEEKING-systeemin tuomaa nautintoa – jahdin huumaa. Kuuma aggressio puolestaan leimahtaa, jos joku asettuu minun ja tavoittelemani tyydytyksen väliin. Juuri raivon ja kiintymyksen välinen viettiristiriita onkin ensimmäisiä psyykkistä työtä edellyttäviä tunne-myllerryksiä. Olen raivoissani äidille, joka kieltäytyy antamasta minulle haluamaani – mutta juuri raivo vaarantaa lämpimän yhteyden, mikä uhkaa sysätä minut epätoivoon. Solmsin mukaan superego kehittyikin tästä FEAR- ja RAGE-viettien – ja niiden vaistomaisten toimintamal-

lien – dilemmasta. Vaikka raivon tyydyttävät ilmaukset – kuten pikkuisaren tyrkkääminen edestä – eivät olekaan lapsen yhteiskuntakelpoiseksi kasvattamisessa toivottavia, on sen viettipohjaisuus kuitenkin syytä tiedostaa. Kun kasvattajana patistan pyytämään anteeksi sisarelta, voin tahtomattani vahvistaa false self-rakennetta depressiivisen position sijaan. Kuten itsestämme tiedämme, emme suinkaan aina ole pahoillamme koltostemme seurauksista vaikka muuta väittäisimme.

Yllättävin viettitarpeemme on leikki (PLAY), joka kulkee mukana läpi elämän. Solmsin mukaan moni terapia-asiakkaista kärsii juuri vaikeuksista leikin alueella. He ovat hyvin konkreettisia, statuksestaan tarkkoja, usein ilottomia ja jäykkiä. Hoidollisesti onkin oleellista pohtia, onko narsismissa kyse PLAY-problematiikasta vai defenssistä. Leikki on mukana monessa psyykkisessä kehitysvaiheessa – huoltajan ja lapsen varhaisessa vuorovaikutuksessa, kielen kehityksessä sekä sosiaalisten suhteiden luomisessa, rajoissa ja empatiassa. Leikissä on myös kyse siitä, kuka määrää tahdin ja kuka seuraa. Toinen voi olla hieman minua dominoivampi, mutta välillä minunkin on saatava päättää – muuten en enää leiki hänen kanssaan. Leikissä opitaan tunteiden säätelyä, mutta myös luovia, tunteita työstäviä ratkaisuja. Vaikka leikissä on tosi kyseessä, se ei saa muuttua todeksi. Mikäli näin käy, se voi muodostua traumaattiseksi esimerkiksi seksualisoitumisen tai sadismin myötä.

### **Neuropsykoanalyysi ja kliininen teoria**

Entä kun tunteet pakottavat yksilön tekemään psyykkistä työtä? Kun asiat eivät menekään odotuksenmukaisesti? Silloin kiihtymys kasvaa, ja huomaamme kognitiivisenkin tietoisuuden tasolla olemistamme vaivaavan tunnetarpeen. Tämän tunteen avustuksella on mahdollista löytää parempi ratkaisu sisäiseen vaateeseen kuin mitä automatisoituneilla ratkaisuilla on ollut, tai on enää, tarjota.

Valitettavasti tämä on helpommin sanottu kuin tehty. Kerran, erityisesti lapsuudessa, sisäistet-

ty ei helpolla muutu. Se on konsolidoitu pitkäkestoiseen, kielen tavoittamattomaan muistiin. Solmsille – toisin kuin perinteisesti on ajateltu – repressiossa ei ole kyse defenssistä, vaan infantilista automatisaatiosta. Sanat ”infantiili” ja ”automatisaatio” on selkeyden vuoksi hyvä hetkeksi erottaa toisistaan. Kuten yllä totesin automatisaatio ei ole vain psyyken tavanomainen prosessi, vaan suorastaan tavoiteltu tila. Se säästää aikaa ja energiaa eikä kuormita hyvin rajallista ja helposti uuvahtavaa lyhytkestoisista työmuistiamme. Tarvitsemme työmuistia lukiessamme sähköposteja, opetellessamme kieliä, suunnitellessamme työpäivää – ja käsitellessämme emotionaalisia ristiriitoja.

Toisin sanoen työmuistia tarvitaan automaatioinnissa, jonka takeltelu puolestaan kuormittaa ja pakottaa työmuistin löytämään parempia ratkaisuja. Psykoanalyttiselta kannalta tämä parempien ratkaisujen miettiminen tarkoittaa useimmiten defenssien ja emotionaalisten ristiriitojen käsittelyä. Mutta koska itse automatisaatio on luonteensa mukaisesti siirtynyt ei-deklaratiiviseen muistiin, jossa ei ole symboleja, kieltä tai mielikuvia, emme voi sitä sellaisenaan tietoisesti ajatella tai edes muuttaa. Tämä on transferenssin ja toistamispakon ytimessä – ei-deklaratiiviseen muistiin on säilötty tunne ja ennako-odotus, jotka ilmenevät enactmentinä. Psykoanalyysissä pyritään ymmärtämään tämä merkitys, jotta tilalle voisi lujittua uusia ratkaisuja. Vanhaa ei voi kuitenkaan pyyhkiä pois. Mitä syvemmälle mennään, sitä enemmän muutokselle on vastusta. Tässä sana ”infantiili” on keskeinen psykoanalyttisen kehityspsykologian kannalta. Se viittaa tiettyjen psyykkisten automatisoitumisten – kuten kiintymyssuhdemallien – varhaisuuteen sekä siitä seuraavaan enenaikaisuuteen. Neurologiselta kannalta vauvalla tai taaperolla ei ole mahdollisuutta neuraalisesti kypsemmän mielen tapaan käsitellä psyykkisesti kokemaansa, sillä häneltä puuttuvat muun muassa sekä kielen tuomat työkalut että episodinen (omaelämäkerrallinen) muisti, joka kehittyi vasta noin 3-vuotiaana. Episodisessa muistissa on jo mielikuvia ja symboleja, minkä takia tapahtumia on mahdollista palauttaa kognitiiviseen tietoisuuteen.

Repressio on pienen mielen ratkaisu emotionaalisiin tarpeisiin – kuten oidipuskompleksi – joita hän ei yksinkertaisesti voi selvittää. Ne kuitenkin ohjaavat toimintaa ja objektsuhteita myöhemmässäkin elämässä. Se, mikä siis repressiossa palaa, on affekti, jonka kanssa toimeen tulemiseen on löydetty toimimaton automatisaatio ja tunteiden suojaksi defenssejä. Ennen kuin terapiassa päästään automatisoituneiden ennako-oletusten päivittämiseen, usein vietetään tovi defenssien käsittelyssä ja joustavuuden lisäämisessä.

Solms kuvaa Freudin viettiteorioiden olevan pohjimmiltaan ”objektittomia” – niissä objekti löydetään, kun se katektoidaan vietillä. Solms on toista mieltä ja neurotieteellisiin löydöksiin vedoten puoltaa enemmän objektsuhdeteorioita. Selvimmin asia käy ilmi viettien CARE ja PANIC-GRIEF kohdalla, jotka ovat objektiin tiukasti kytkettyjä, mutta myös muilla viidellä vietillä on omat kytkentänsä objekteihin. Esimerkiksi FEAR-vietissä kyseessä olisi kyse paranoidisesta – takaisin hyökkäävästä ja kosta-vasta – objektista.

Hyvän ja pahan objektin voi kunkin vietin kohdalla linkittää homeostaasiin; hyvä-objekti tyydyttää vietin ja paha-objekti turhauttaa. Näin koettuina kyse on kuitenkin vielä skitsoparanoidisessa positiossa koetuista primaariobjekteista. Psykkisenä kehitystehtävänä on saavuttaa depressiivinen positio, jossa eri viettien splitatut hyvät- ja pahat-objektit integroidaan persoonallisuuteen. Tässä leikki (PLAY) on tärkeässä osassa, sillä sen avulla yksilö voi oppia uusia tapoja tyydyttää tarve (sublimoida) vaistomaisen reagoinnin sijaan.

Mielestäni seitsemän viettiä objekteineen ja tyydytyksineen voi auttaa myös sovittamaan yhteen vietti- ja objektsuhdeteorioita kannattavien välistä skismaa. Toisinaan kuulee kysyttävän, onko seksi kadonnut kokonaan psykoanalyysistä. Usein kysymys saatetaan esittää epäsuorasti erityisesti Yhdysvalloissa viriilille relationaaliselle koulukunnalle. Neuropsykoanalyttiselta kannalta oleellista on se, mistä vietistä on kyse. Solms tiivistää

Freudin ajatelleen, että nautinto – olipa kyse seksistä, kakusta tai huvipuistoajelusta – on libidinaalista eli seksuaalista. Mutta jos katsoimme seitsemän vietin pitävän paikkansa ja kunkin pyrkivän tahoillaan homeostaasiin, niin nautinto – eli tarpeen tyydytys – ei tällöin ole aina suinkaan seksuaalista. Oikeastaan vain LUST-järjestelmässä kyse on yksiselitteisesti siitä itsestään. Tämä ei tietenkään tarkoita, etteivätkö asiat voisi seksualisoitua psyydessä.

### Neuropsykoanalyysi ja kliininen työ

Webinaareissa puhuttiin enemmän teoriasta kuin konkreettisesta kliinisestä työskentelystä, johon keskitytään enemmän Workshopeissa tapausesimerkkien kautta. Rautalankamallina kunkin asiakkaan kohdalla psykoterapeutti pitää mielessään neljää kysymystä.

Ensimmäiseksi on tarkennettava, mistä tunteista potilaan kärsimyksessä on kyse. Tai kääntäen: mikä viettien välinen konflikti on johtanut toisen viettitarpeen uhraamiseen? Otetaan jälleen esimerkiksi masentunut vanhempi, jonka konflikti voisi olla RAGE- ja PANIC-GRIEF-viettien välillä, jossa syyllisyys torppaa vihantunteet altistaen masennukselle. Solms on hämmästyttävän varma todetessaan, että monimutkaisessakin oirekuvastossa takana on viime kädessä kyse yhdestä emotionaalista tarpeesta.

Toinen kysymys on se, miten potilas on yrittänyt tätä tunnetarvettaan tiedostamattaan tyydyttää. Eli millainen on ennako-oletus, jonka pohjalta potilas on löytänyt joskus ratkaisun ongelmaansa automatisoiden sen tiedostamattomaan? Esimerkiksi mikäli oma viha nostaa syyllisyyttä, tunne voi jäädä kognitiivisessa tietoisuudessa tunnistamatta altistaen masennukselle. Tämä johdattaa kolmannen kysymyksen luokse: Mitä ovat sekundaaridefenssit? Solmsin mukaan muun muassa obsessiivis-kompulsiivinen toiminta voi olla juuri RAGE-vietin sivuuttamisen taustalla. Neljäs tutkimuskysymys on, millainen on transferenssi ja miten se on ilmennyt aiemmin potilaan elämän aikana.

### Lopuksi

Neuropsykologinen ja -tieteellinen terminologia voi tuntua toisinaan vieraalle etenkin niille, jotka tuntevat enemmän vetoa jopa lyriseen psykoanalyttiseen kirjallisuuteen. Esimerkiksi Adam Phillips on haastattelussa todennut neuropsykoanalyysiin liittyen, että kokee aivot ihmisen vähiten houkuttelevaksi ruumiinosaksi. Tämä oli pitkään omakin kokemukseni – sytyin enemmän lacanilaisesta yhteiskuntakriitistä ja Freudin paikoin runollisista kirjoituksista. Sytyn edelleen, mutta olen huomannut eri teorioiden ristikkäispölytyksen olevan vieläkin kiehtovampaa ja terapeuttisen työskentelyn kannalta hyödyllisempää. Varsinkin trauma-käsitteen osalta olen kokenut mielekkääksi pohtia ja erotella sitä aivojen, mielen, ruumiin ja sosiohistorian näkökulmista. Miljoonia vuosia vanhat vaistomme ja neuraalinen arkkitehtuurimme on hyvä tuntee.

Solms on myös tarkkana neuropsykoanalyysin nimissä tehtävistä väittämistä. Toisin sanoen hän tuo esille tämänhetkisen tiedon rajat ja puutteet samalla tarttuen väittämiin, joissa kokee psykoanalyttikkojen ymmärtävän neurotieteellisten löydösten antia väärin ja sen pohjalta tekevän erheellisiä päätelmiä. Muun muassa Otto Kernberg on Solmsin mukaan erheellisesti niputtanut seitsemän viettä joko libido- tai thanatos-kylttien alle. Väärinkäsitys johtuu siitä, että Kernberg on katsonut viettien SEEKING, LUST, PLAY ja CARE olevan mielihyvää ja puolestaan RAGE, FEAR ja PANIC-GRIEF mielipahaa tuottavia. Mutta mielihyvä ja -mielipaha eivät synny vieteistä, vaan affektitarpeiden tilasta. Neurotieteellisessä näkökulmassa ei siis mielestäni ole kyse – toisin kuin psykoanalyysin ankara kriitikko Frederick Crews väittää – Freudin oppoavan laivan epätoivoisesta pelastamisesta.

”Neuropsykoanalyysi on mielestäni parempi teoria kuin aikaisemmat,” Solms toteaa toisen webinaarin lopussa. ”Mutta sillä ei voi selittää kaikkea.”